

בינת ההלכה

תמצית הלכות אקטואליות

בס"ד גליון מס' 3 ערב חג השבועות תשע"ט לקבלת הגליון חינם: y.d.daskal@gmail.com

בענין אכילת מאכלי חלב בשבועות

טעם הרמ"א למאכלי חלב

נהגו ישראל לאכול בחג השבועות מאכלי חלב, וכמה טעמים נאמרו בזה. הרמ"א (אור"ח תצד, ג) כתב, דכמו שבפסח אנו עושים זכר לקרבן חגיגה, ואוכלים שני תבשילים, כך בחג השבועות עושים מעשה שמכריח אותנו לאכול שני לחמים, זכר לשני הלחם שהקריבו בחג השבועות, והיינו, שעל ידי שאוכלים סעודה של מאכלי חלב, ואסור לאכול מאכל חלב מאותו לחם שאוכל מאכל בשר, כמבואר ביורה דעה, לכן בהכרח נביא שתי לחמים לסעודה, והוא זכר לקרבן שבחג השבועות היו אוכלים שני לחמים.

הטעם שאוכלים חלב ובשר בסעודה אחת

לפי טעם הרמ"א, סעודת מאכלי חלב צריכה להיות דוקא ביום, שהרי הקריבו קרבן שני הלחם ביום. וכן צריך לאכול דוקא לחם עם מאכלי החלב. כמו כן צריך להיות דוקא לחמים של חיטים כשני הלחם. וכן לכאורה צריך בדוקא שלא לברך ברכת המזון ביניהם, אלא שתהיה סעודה אחת של שני לחמים, וכתב המגן אברהם ס"ק ו, שמבואר ביורה דעה סימן פט, שאין צריך להפסיק בברכת המזון בין חלב לבשר, אלא די בקינוח והדחה.

ונראה, שכונתו לומר, דכיון שמותר בסעודה אחת לאכול חלב ובשר, לכן בשבועות צריך להיות סעודה אחת של בשר וחלב. ובזה מיושב מה שתמהו רבים על המגן אברהם, שהרי מבואר בזוהר הקדוש שאסור לאכול בסעודה אחת חלב ובשר, ולפי זה יש לומר, דשאני חג השבועות שאנו עושים זאת כדי שיהיה זכר לקרבן שני הלחם, אין חשש גם על פי הזוהר. אבל מנהג העולם להקל גם באכילת מזונות בסעודת חלב, וסומכים על זה שמיני מזונות עשויים מחיטים.

דיני הפסקה בין חלב לבשר

אבל יש מחמירים לנהוג כל חומרה שיש כל השנה גם בשבועות, לפיכך צריך להמתין שעה או חצי שעה לפני שנוטל ידיו לסעודה של בשר.

ויש אומרים, שאפילו שעד שיאכל את הבשר יעבור חצי שעה או שעה, מכל מקום צריך להזהר שלא יטול ידיו לסעודה שאוכל בה בשר רק לאחר חצי שעה או שעה שאכל חלב. אבל אם אכל בשר, וצריך להמתין שש שעות לאכילת חלב, בזה הכל מודים שמותר ליטול ידיו בתוך שש שעות לסעודת חלב, אם אכילת מאכלי החלב יהיו לאחר שש שעות שאכל בשר.

דיני קינוח והדחה

וצריך לדעת, שעל פי הלכה חייבים לעשות קינוח והדחה לאחר מאכלי חלב לפני אכילת בשר. וזה לשון המחבר ביורה דעה (פט, ב) "אכל גבינה, מותר לאכול אחריו בשר, מיד, ובלבד שיעיין ידיו שלא יהא שום דבר מהגבינה נדבק בהם. ואם היה בלילה, שאינו יכול לעיין אותם היטב, צריך לרחצם. וצריך לקנח פיו ולהדיחו. והקינוח הוא שילעוס פת ויקנח בו פיו יפה, וכן בכל דבר שירצה, חוץ מקימחא ותמרי וירקא, לפי שהם נדבקים בחניכים (פי' מקום למעלה מבית הבליעה קרוב לשיניים) ואין מקנחים יפה. ואחר כך ידיח פיו במים או בייין". עכ"ל.

עוד טעם למאכלי חלב

עוד טעמים נאמרו בטעם אכילת מאכלי חלב בשבועות, וז"ל המגן אברהם (שם, ס"ק ג) "יש הרבה טעמים, ומ"כ הטעם דאיתא בזוהר שאותן ז' שבועות היו לישראל שבעה נקיים, דוגמת אשה המיטהרת מנדתה, וידוע שדם נעכר ונעשה חלב, והיינו מדין לרחמים, ומנהג אבותינו תורה היא "עכ"ל המגן אברהם.

ונראה לי שלפי זה אפשר לאכול בלילה סעודת מאכלי חלב, ואולי עדיף בלילה בכניסת החג, להראות שאנו כבר מטהרים. וכן אין צריך פת באכילת מאכלי חלב לטעם זה. ואולי זה המקור למנהג הרבה גדולים שנהגו כך.